

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

EFOP-3.10.1-17-2017-00002

Az oktatási struktúrák Kárpát-medencei makroregionális együttműködését
támogató kutatások

A tanulók és hallgatók földrajzi mobilitását feltáró kutatások

1. tevékenységcsoport 2. főtevékenység

Összefoglaló

2019. 07. 31

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

BEVEZETÉS

Jelen kutatás fókuszában Kárpát-medencei, valamint a Kárpát-medencén kívülre mutató magyar közoktatási és felsőoktatási intézményeket érintő hallgatói pályák feltérképezése áll. E témakör fő kérdése a Kárpát-medencei magyar köz- és felsőoktatás hallgatói és oktatói-kutatói mobilitás mértékének és minőségének feltérképezésére irányul. A kutatás eredményessége és a minél átfogóbb kép kialakítása érdekében vegyes módszertant alkalmaztunk.

Míg a kutatás kvalitatív részének köszönhetően a tanulói, illetve a hallgatói és oktatói mobilitás minőségi oldalára irányulóan kaptunk értékes információkat, a kvantitatív adatfelvétel segítségével annak mennyiségi oldalát sikerült feltérképeznünk. A kombinált módszertan által különösen a felsőoktatás vonatkozásában értünk el eredményeket: részleteiben és mélységében sikerült feltérképeznünk a Kárpát-medencén kívülre mutató Kárpát-medencei magyar felsőoktatási intézményeket érintő hallgatói pályákat. Nem csupán a hallgatók mobilitásának mértékét számszerűsítettük, hanem mobilitási hajlandóságukat, attitűdjeiket, a mobilitás lehetséges akadályait, valamint az ezekre kínálkozó megoldásokat is feltérképeztük.

A tanulmány során elsőként a témában rendelkezésünkre álló szakirodalmat tekintettük át, majd a mobilitási programok adatbázisainak témaspecifikus másodelemzésére kerül sor, ezt követi a szakértői interjúk elemzése, majd a hallgatói kérdőív elemzése, végül az adatfelvételbe bevont külföldi magyar felsőoktatási intézményektől bekért adatok elemzése.

EREDMÉNYEK

A közoktatási mobilitási kutatások eredményei

A magyarországi közoktatásban teljes idejű képzésben részt vevő külföldi állampolgárok száma és aránya a 2000-es éveket követően tanévenként változó mértékben, de **folyamatosan emelkedik**. Míg a 2001/2002-es tanévben a számuk 9,9 ezer fő, addig a 2015/2016-ös tanévben már 15,2 ezer fő volt. A külföldi óvodások és tanulók aránya az összes tanulói létszám 0,9 százalékát adta, arányuk a 2001/2002-es tanévhez viszonyítva az adott időszakban 0,4 százalékponttal emelkedett (forrás: Oktatási Hivatal).

Érdekes változást figyelhetünk meg a külföldi óvodások és diákok megoszlását vizsgálva. A 2001/2002-es tanévben a Magyarországon tanulmányokat folytató külföldieknek (összesen 9 934 fő) a kétharmada (6 615 fő) a szomszédos országokból származott (Ukrajna, Románia, Szerbia, Szlovákia). A 2015/2016-os tanévben a külföldi állampolgárok száma 15 224 főre nőtt, a kiemelt négy szomszédos országból származó óvodások és tanulók száma 5 709 főre, arányuk pedig 40% alá csökkent a külföldi állampolgárok csoportján belül. A 2015/2016-os tanévben a magyarországi köznevelési intézmények külföldi diákjai közül a **legtöbben a Romániából és Szlovákiából származók** voltak (Reisinger 2008; Teperits 2012; Pregi 2018).

A Szlovákiából Magyarországra irányuló közoktatási mobilitással kapcsolatban összegzésként megállapíthatjuk, hogy **Magyarország közoktatási rendszerében a szlovák állampolgárok részvétele jelentős, számuk 2001 és 2017 között 6-szorosára emelkedett**. Míg az óvodások és az általános iskolai tanulók száma az Európai Unióhoz való csatlakozást követően fokozatosan nő, addig a középiskolásoknál ellentétes folyamatokat figyelhetünk meg. Feltűnő, hogy az óvodai nevelésben és az alapfokú oktatásban egyre nagyobb számban és arányban jelennek meg nem magyar nemzetiségű, szlovák állampolgárok, **ami az északi és a keleti határon átívelő agglomerációkkal magyarázható**, ugyanis az agglomerációs folyamatokban nem csak magyar nemzetiségűek vesznek részt. Az óvodások esetében Budapest mellett a legtöbb szlovák állampolgárságú kisgyermek a pozsonyi szatellit térség településeinek óvodáiba jár (Rajka, Dunakiliti, Bezenye, Mosonmagyaróvár). Az általános iskolások és a középiskolások döntően Budapestet és a határtérségben található nagyobb városokat (Győr, Komárom, Esztergom, Balassagyarmat, Miskolc, Sátoraljaújhely, Sárospatak) részesítik előnyben. A kibocsátó helyek a legtöbb esetben megegyeznek a nagyobb számú és arányú magyar lakossággal rendelkező határon túli településekkel (Komárom, Párkány, Dunaszerdahely, Ipolyság, Tornalja, Zselíz, Gúta, Nagymegyer, Bős) (Reisinger 2008; Teperits 2012; Pregi 2018).

2010 óta jelentős **csökkenés következett be** különösen a középfokú oktatásban tanuló **román állampolgárok számában**, de valójában, ha volt is visszaesés, annak a

csökkenésnek jelentős részét lefedi az, hogy ezek a diákok minden bizonnyal **a kettős állampolgárságról szóló 2010-es törvény óta magyar állampolgárokként jelennek meg a rendszerben**. Az óvodai nevelésnél és az alapfokú oktatásnál is megállapítható ugyanis, hogy a tanulók a határ mentén koncentrálnak. Ha a középfokú oktatásban megjelenő román állampolgárságú tanulókra vonatkozó számadatokat vizsgáljuk, azt láthatjuk, hogy a csúcs esztendő a 2003/2004-es tanév volt, amikor a magyarországi szakközépiskolákba, szakiskolákba és gimnáziumokba összesen 2 512 tanuló járt Romániából. Ez a szám a következő években folyamatosan csökkent, és 2015/2016-tól kezdve már az ezres határt sem éri el. A középfokú oktatásnál a határ menti megyék központi szerepe mellett Budapesté állapítható meg, tehát a román állampolgárságú diákok jelentős része Budapesten és a határ menti nagyobb városokban (Gyula, Debrecen, Szeged, Nyíregyháza) tanul (Kováts–Medjesi 2005).

A szerbiai diákok Magyarország felé irányuló mobilitásának vizsgálatakor hasonló akadályokba ütközünk, mint Románia esetében. A kettős állampolgárságról szóló törvény életbe lépését követően egyre nagyobb számban már, mint magyar állampolgárok jelennek meg a vajdasági magyar diákok a magyarországi iskolákban. Ugyanakkor, míg a felsőoktatás iránt – némi ingadozástól eltekintve – töretlen a kereslet, addig a középfokú képzésben részt vevők száma az ezredfordulót követően folyamatosan csökkent. A Magyarországon tanuló szerb állampolgárságú diákok Csongrád megyében, azon belül is Szegeden koncentrálnak. Ezen kívül Baja középiskoláiba főként a Nyugat-Bácskából, Zomborból, Doroszlóról érkeznek diákok. Magyarokanizsáról és környékéről pedig Ásotthalomra, az ottani erdészeti szakközépiskolába jár mintegy 50 diák (Erőss et al. 2011).

Adatsorok sajnos nincsenek arra vonatkozóan, hogy teljes képzésben mennyi magyarországi általános és középiskolás diák tanul a külföldi magyar területek közoktatásában. A Nemzetstratégiai Kutatóintézet kutatásai szerint megállapítható, hogy **leginkább az osztrák–magyar, a szlovén–magyar és a szlovák–magyar határszakaszon van példa arra, hogy magyarországi diákok a szomszédos ország valamely iskolájába járnak át tanulni**.

A Nemzetstratégiai Kutatóintézet „**Tanulás határok nélkül**” munkacímen a magyarországi **határ menti tankerületek, közoktatási intézmények diákmobilitásának felmérésére is vállalkozott**. Magyarország határ menti kistérségeiben azt kívántuk megvizsgálni, hogy onnan a szomszédos országokba, illetve a szomszédos országokból oda milyen formában valósul meg a diákok mobilitása. Kutatásunkban nemcsak a magyar nemzetiségűekre, hanem a szomszédos államok többségi lakosságának esetleges ilyesfajta mobilitási gyakorlatára is kíváncsiak voltunk. 10 anyaországi határ menti helyszínen és 34 külföldi településen készítettünk kvalitatív interjúkat pedagógusokkal és polgármesterekkel a mobilitás jelenlévő gyakorlatai

kapcsán. Kutatásunk kvantitatív lábát pedig magyarországi határ menti középiskolákban töltöttük ki összesen 76 db, 35 kérdésből álló online kérdőívet.

A **határ menti mobilitás az utóbbi években**, különösen az EU-csatlakozáshoz kapcsolódóan a határ viszonylag könnyű átjárhatósága és a munkaerőpiaci-gazdasági vándorlások következtében **jelentős erősödést mutat**. Vannak egyfelől nemzetrészenként jellemző tendenciák, például Partiumból Debrecenbe, Nyíregyházára a szélesebb iskolaválaszték, Délvidékről Bács-Kiskun és Csongrád megye iskolavárosaiba a vélt vagy valós magasabb oktatási színvonal miatt vezetnek tanulói útvonalak. Felvidéken egy-egy határ menti nagyváros vagy üzem teremt alapot a későbbi eredményes elhelyezkedés reményével az iskolai mobilitásnak. Az anyaországi diákok körében is kirajzolódnak mobilitási tendenciák, jellegzetes például a Vas és Zala megyeiek Ausztriában tanulása, vagy az abaúji Cserehátról Kassára vándorlás – ezek azonban kisebb hatókörű és nagyságrendű mozgások, mint ami a köztudatban él, még akkor is, ha pontszerűen kiemelkedő aktivitást mutathat is, főként a határokon átnyúló nagyvárosi vonzáskörzetek esetében. Több helyütt jellemző ugyanakkor a Trianon előtti természetes oktatási vonzáskörzetek visszarendeződése (pl. Nagyvárad, Szeged, Szombathely). Utalni kell arra is, hogy különösen Erdélyben és Délvidéken jellemző, a határ menti mobilitáshoz hasonló tendenciákkal és következményekkel jár a tömb és szórvány közötti mozgás, a minőségibb tömbbeli oktatás és a szélesebb tanulmányi paletta miatt.

A felsőoktatási mobilitási kutatások eredményei

A Felsőoktatási Információs Rendszer (FIR) és a Tempus Közalapítvány (TKA) adatbázisából nyert adatok összesítése alapján **Magyarországra 2017 őszén 32 309 külföldi hallgató érkezett a teljes és a részképzésekre együttesen**, ennek 22 százaléka (6 950 fő) négy szomszédos országból, Romániából, Szlovákiából, Szerbiából és Ukrajnából érkezett.

A teljes hallgatói létszám döntő többségét 2017-ben is a teljes képzésben résztvevők tették ki (30 276 fő). A FIR ezzel kapcsolatban pontos adatokkal szolgál. Eszerint Romániából 1329 hallgató jött Magyarországra tanulni, ami a 2008-as adatokkal (1 816 fő) összevetve 487 fős visszaesést jelent. Szlovákiából 1372 hallgató tanult Magyarországon 2017-ben, ez 455 fővel kevesebb, mint a 2008-ban nálunk tanult szlovák állampolgárok száma (1 827 fő). Szerbiából 1636 hallgató érkezett, ami 768 fővel több, mint a 2008-ban Magyarországon tanuló szerbiai hallgatók száma (868 fő). Ukrán állampolgársággal 899 hallgató rendelkezett 2017-ben a teljes idejű képzésben résztvevők közül, ez a 2008-ban mért 829 főhöz képest 70 fős növekedést mutat. Az adatok alapján megállapíthatjuk, hogy az elmúlt évtizedben jelentősen visszaesett a Magyarországon teljes idejű képzésben részt vevő romániai és a szlovákiai hallgatóknak a száma, ami összefüggésbe hozható azzal, hogy saját országukban egyre nagyobb lehetőségük van az ottani diákoknak magyar nyelvű képzésekben részt venni.

Ugyanakkor az is megállapítható, hogy **a Szerbiából érkezett hallgatók száma majdnem duplájára nőtt, és az ukrainai hallgatók száma is növekedett**, ami igazolni látszik azt a tényt, hogy ezekben az országokban a magyar nyelvű felsőfokú képzés szűkössége okán **fokozódó igény jelentkezik a magyarországi képzésekben való részvételre.**

A magyarországi hallgatók közül teljes képzésben körülbelül 13 ezren tanulnak külföldön, ebből becslésünk szerint valamivel több, mint félezer lehet azoknak a száma, akik Erdélyben és közel ugyanennyi azoké, akik a Felvidéken tanulnak.

A mobilitási programok keretében történő, részképzésben megvalósuló **oktatói mobilitással** kapcsolatban megállapíthatjuk, hogy **2015-ben Magyarországra 1 633 oktató érkezett, ebből a legnagyobb részt az Erdélyből érkezett oktatók tették ki.** Ami az oktatók kifelé irányuló mobilitását illeti, kiemelendő, hogy Magyarországról 2015-ben 140 fővel több oktató ment külföldre oktatási céllal (1 773 fő), mint amennyien érkeznek. Ezt a folyamatot különösen **elősegíti a Makovecz program, amely támogatja a magyarországi oktatóknak a teljes Kárpát-medencei oktatási térben való megjelenését.** A szomszédos országokba kimenő oktatók nagy része Romániába megy, ám számuk míg így is alacsonyabb, mint az onnan bejövőké. Szlovákia esetében viszont fordított a helyzet: a kimenők száma lényegesen meghaladja a bejövőkéét. Szerbia esetében egyirányú kifelé irányuló mozgást figyelhetünk meg.

A hallgatói és oktatói-kutatói mobilitáshoz kapcsolódó eredmények, a lehetséges nehézségek, problémák feltérképezése **céljából strukturált szakértői interjú vizsgálat lebonyolítására került sor.** A tíz interjúalany a témában kompetens szakértők, ügyintézők, a mobilitási programok kapcsolattartói, illetve a hallgatói önkormányzatok tagjainak köréből került kiválasztásra. Az interjúk felvétele a félig strukturált interjú társadalomtudományos kutatási módszertani sztenderdjeinek megfelelően történt. A **szakértői interjúk elsődleges célja a mobilitás minőségének, a kapcsolódó eredményeknek és hiányosságoknak a felmérése volt.** A mintakeretet alkotó szakértők, intézményi ügyintézők, a mobilitási programok kapcsolattartói, illetve hallgatói önkormányzat tagok egyaránt számos olyan hallgatói és oktatói életúttal találkoztak már, amelyek ismeretében hasznos információkkal szolgálhatnak a vizsgált témakörben.

A szakértők véleménye szerint **a személyes találkozók, beszélgetések gyakorolják a legnagyobb hatást a hallgatókra: társaik élménybeszámolója tehát a legsikeresebb a mobilitási kedv növelése szempontjából.** Maga a mobilitási programba való jelentkezéshez, majd pályázáshoz, részvételhez szükséges ügyintézési folyamat is alapvetően bonyolult, a hallgatóknak számos adminisztratív és bürokratikus kihívással kell szembenézniük, ami jelentősen visszavetheti mobilitási kedvüket. Az ügyintézési folyamat egyszerűsítése, a hallgatók folyamatos támogatása tehát szintén bátorítónan hathatna azokra a fiatalokra, akik ebből az okból nem mertnek „belevágni” a pályázásba.

A szakértői interjúk alapján azonosított **három legerősebb hallgatói mobilitást akadályozó tényező a következő: anyagi nehézségek; bizonytalan nyelvtudás; valamint a kreditelismerés problémája.** Az anyagi helyzet szempontját azért fontos kiemelni, mert a tanulmányi mobilitás során ösztöndíj formájában kapott anyagi támogatás jellemzően nem elegendő a teljes körű megélhetésre a külföldi tartózkodás során. A teljes körű megélhetéshez szükséges fennmaradó összeget tehát a hallgatónak önerőből vagy a családja segítségével kell megteremtenie. Ebből egyértelműen következik, hogy a rosszabb vagy bizonytalan anyagi háttérrel rendelkező hallgatók eleve hátránnyal indulnak a külföldi oktatásban való tapasztalatszerzés tekintetében.

A másik erős visszatartó faktor a hallgatók nyelvtudásában való bizonytalansága – amely fokozottan érvényesül a hátrányos helyzetű hallgatókra vonatkozóan. A kvalitatív eredmények alapján a fiatalok felsőfokú tanulmányaik idejére már általában legalább egy idegennyelvből rendelkeznek középfokú nyelvvizsgával. A probléma tehát nem a nyelvvizsga vagy a nyelvtudás teljes hiányából adódik, hanem a nyelvtudásukban való (jogos vagy téves) bizonytalanságukból. A nyelvi kurzusok nagyobb számban és intenzívebb formában történő meghirdetése segítené a hallgatókat, hogy nyelvtudásukat felfrissítsék, fejlesszék. Ezen a ponton fontos megemlíteni az oktatók, intézményi munkatársak, koordinátorok vagy akár a szülők szerepét abban, hogy a hallgatókat biztassák arra vonatkozóan, hogy középfokú nyelvtudásuk elegendő a mobilitási programban való elinduláshoz.

A hallgatói mobilitás legjelentősebb akadály a kreditelismerés problémája. A hallgatók – egyébként reális – féltelme, hogy a tantervek rossz összeegyeztethetősége, a kreditek elismertetésének nehézségei miatt tanulmányuk befejezése eltolódhat egy szemeszterrel, az államilag támogatott fél éveik száma pedig ezáltal akár „el is fogyhat”. A probléma megoldása a szakértők szerint elsősorban a felsőoktatási intézmények felelőssége. A problémák enyhítését eredményezné, ha az kerülne a fókuszba, hogy az adott program céljait szolgálja-e a kint tanult tárgy, nem pedig az, hogy teljes mértékben megfelel-e a hazai intézményben oktatott tárgynak. Erre akkor lenne lehetőség, ha kizárólag az adott képzési programért felelős személy kezében koncentrálna a kreditek elismerésével kapcsolatos döntés. Az úgynevezett mobilitási ablak meghonosítása, valamint a partnerintézmények közötti erősebb együttműködés szintén segítené a kreditelismertetési problémák kiküszöbölésében.

Az interjúk beszélgetések alapján arra következtethetünk, hogy az oktatók támogató hozzáállása, a jó oktató–hallgató viszony segítheti a bizonytalan hallgatókat az ösztöndíjprogramokra való jelentkezés döntésének meghozatalában. Azáltal, hogy a hallgatókat támogató oktatók veszik körül a felsőoktatási intézményben, feltételezhetően kevésbé tartanak a mobilitási programba való jelentkezéssel járó bonyolult folyamattól, illetve a részképzéssel esetlegesen járó kettős terheléstől.

A hallgatók számára **összeállított online kérdőív segítségével térképzetük fel határon túli magyar felsőoktatási hallgatói pályákat**, különös tekintettel az anyaországba és a Kárpát-medencén kívülre irányuló megvalósult mobilitás és mobilitási hajlandóság mértékére. Az online felület terjesztéséért a Hallgatói Önkormányzatok Országos Konferenciája, valamint a külföldi intézmények Hallgatói Önkormányzatának szervezete felelt. A minta végleges elemszáma összesen 603 fő.

A kérdőív tematikai területei több ponton megfeleltek az interjúterv által is érintett fő kérdéseknek, ezúttal a hallgatók tapasztalatainak, attitűdjeinek mérésére irányulóan. A felmérésbe bevont hallgatók 29 százaléka (113 fő) vett már részt az adatfelvétel idején folytatott tanulmányai alatt külföldi részképzésben; közöttük 53 fő Magyarországon folytatott tanulmányokat.

A kvantitatív eredmények alapján **az előzetes külföldi vagy anyaországban szerzett tapasztalat bátorítón, pozitívan hat a hallgatók mobilitási kedvére, hajlandóságára**. A külföldi részképzésben részt vett hallgatók például jelentősebb mértékben terveznek külföldi munkavállalást, mint az ilyen tapasztalattal nem rendelkező társaik. A szakmai gyakorlat helyszíne, illetve a külföldi részképzésben való részvétel között szintén szignifikáns összefüggést azonosítottunk: azon hallgatók, akik az adatfelvételkor aktuális tartózkodási helyüknek megfelelő országban vettek részt szakmai gyakorlaton, jelentősen kisebb mértékben vettek részt külföldi részképzésben.

A teljes tanulmány megtekinthető a Nemzetstratégiai Kutatóintézetben.

A tanulmány összesen 319 számozott oldalt tartalmaz (289 oldal törzsszöveg és 30 oldal melléklet), és az alábbi fejezetek alkotják:

Tartalom

Vezetői összefoglaló

Bevezetés

1. Kutatásmódszertan

1.1 Másodlagos adatfeldolgozás

1.1.1 Szakirodalmi kutatás

1.1.2 Statisztikai adatfeldolgozás

1.2 A határ menti mobilitás vizsgálata interjúk alapján a Kárpát-medencei közoktatásban

1.2.1 A felmérés alapadatai

1.2.2 Az interjúk felmérés leírása

1.2.3 Az interjúk eredményeinek összefoglalása

1.3 Magyarországi határ menti középiskolák kérdőíves vizsgálata a határ menti mobilitásról

1.3.1 A felmérés alapadatai

1.3.2 A felmérés leírása

1.3.3 A felmérés eredményei kimutatásokban

1.4 Intézményi kataszter - kérdőívvel

1.4.1 A felmérés alapadatai

1.4.2 A felmérés leírása

1.4.3 A felmérés eredményei kimutatásokban

1.5 Hallgatói életutak – kérdőíves vizsgálat

1.5.1 A felmérés alapadatai

1.5.2 A felmérés leírása

1.5.3 A felmérés eredményei kimutatásokban

1.6 Szakértői interjúelemzés – hallgatói és oktatói mobilitás

1.6.1 A felmérés alapadatai

1.6.2 Az interjúk felmérés leírása

- 1.6.3 *Az interjúk eredményeink összefoglalása*
- 1.7 *A Kárpát-medencei felsőoktatási mobilitás a külhoni magyar területeken – döntéshozó és döntést befolyásoló szereplőkkel készített interjúk alapján*
 - 1.7.1 *A felmérés alapadatai*
 - 1.7.2 *Az interjú felmérés leírása*
 - 1.7.3 *Az interjúk eredményeink összefoglalása*
- 2. *Szakirodalmi áttekintés*
 - 2.1. *Az oktatás szerepe a társadalmi mobilitásban*
 - 2.2. *A közoktatási mobilitás szakirodalma*
 - 2.3. *Felsőoktatás a Kárpát-medencében*
 - 2.4. *Hallgatói mobilitás*
 - 2.4.1. *Kreditmobilitás és fokozatmobilitás*
 - 2.4.2. *Mobilitási programok Magyarországon*
 - 2.4.3. *Hallgatói mobilitás a Kárpát-medencében*
 - 2.4.4. *A mobilitást ösztönző és gátló tényezők*
 - 2.5. *Oktatói-kutatói mobilitás*
 - 2.6. *Átmenet a felsőoktatásból a munkaerőpiacra*
- 3. *Határ menti mobilitás a közoktatásban*
 - 3.1 *Határ menti mobilitás a közoktatásban – általános jellemzők*
 - 3.2 *Határ menti mobilitás a közoktatásban – a földrajzi mobilitások összegzése*
 - 3.2.1 *Belföldi mobilitás a magyar közoktatásban*
 - 3.2.2 *Magyarországi diákok a szomszédos országok közoktatásában*
 - 3.2.3 *Szomszédos országok diákjai a magyarországi közoktatásban*
 - 3.2.4 *A közoktatási mobilitással kapcsolatos adatfelvételek*
 - 3.2.5 *Időszakos, rövid idejű mobilitás a közoktatásban*
 - 3.3. *Határ menti mobilitás a közoktatásban - az interjúk eredményei*
 - 3.4. *Határ menti mobilitás a közoktatásban – az online kérdőív eredményei*
- 4. *A felsőoktatási mobilitás jellemzői*
 - 4.1. *A felsőoktatási földrajzi mobilitás jellemzői*
 - 4.2. *Felsőoktatási mobilitás jellemzői a külhoni magyar területeken*
 - 4.2.1 *Földrajzi mobilitás a felvidéki magyar felsőoktatásban*

- 4.2.2 *Földrajzi mobilitás az erdélyi magyar felsőoktatásban*
- 4.2.3 *Földrajzi mobilitás a vajdasági magyar felsőoktatásban*
- 4.3. *A hallgatói mobilitás intézményi szintű vizsgálata*
- 4.4. *Magyarországgal szomszédos országok felsőoktatásába való jelentkezés*
- 5. *A magyarországi bejövő és kimenő hallgatói-, valamint oktatói/személyzeti mobilitással kapcsolatos adatbázisok másodelemzése*
 - 5.1. *Külföldi hallgatók Magyarországon (FIR)*
 - 5.1.1. *A jellemző finanszírozási formák a Magyarországon tanuló külföldi hallgatók körében*
 - 5.1.2. *A külföldi hallgatókat kiemelkedő számban fogadó magyarországi intézmények*
 - 5.1.3. *A Magyarországon tanuló külföldi hallgatók megoszlása a képzési szint függvényében*
 - 5.1.4. *A Magyarországon tanuló külföldi hallgatók megoszlása a szak függvényében*
 - 5.1.5. *A Magyarországon tanuló külföldi hallgatók megoszlása a képzés munkarendje függvényében*
 - 5.1.6. *A Magyarországon tanuló külföldi hallgatók megoszlása a képzési nyelv függvényében*
 - 5.2. *Kimenő hallgatói- és oktatói mobilitás az Erasmus+ program keretében*
 - 5.2.1. *Az Erasmus+ program keretében zajló kimenő hallgatói mobilitás Magyarországon*
 - 5.2.2. *Az Erasmus+ program keretében zajló kimenő oktatói és személyzeti mobilitás Magyarországon*
 - 5.3. *Bejövő hallgatói- és oktatói mobilitás az Erasmus+ program keretében*
 - 5.3.1. *Az Erasmus+ program keretében zajló bejövő hallgatói mobilitás Magyarországon*
 - 5.3.2. *Az Erasmus+ program keretében zajló bejövő oktatói és személyzeti mobilitás Magyarországon*
 - 5.4. *Hallgatói mobilitás a Campus Mundi program keretében*
 - 5.4.1. *Részképzés a Campus Mundi program keretében*
 - 5.4.2. *Szakmai gyakorlat a Campus Mundi program keretében*
 - 5.4.3. *Tanulmányi út a Campus Mundi program keretében*
 - 5.5. *Hallgatói mobilitás a Stipendium Hungaricum program keretében*

- 5.5.1. *A Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók megoszlása a küldő ország, illetve állampolgárságuk függvényében*
 - 5.5.2. *A Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók megoszlása a fogadó intézmény, illetve kar függvényében*
 - 5.5.3. *A Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók megoszlása a szakok függvényében*
 - 5.5.4. *A Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók megoszlása a képzési szint függvényében*
 - 5.5.5. *A Stipendium Hungaricum ösztöndíjas hallgatók megoszlása a képzési nyelv függvényében*
6. *Szakértői interjúelemzés*
- 6.1. *Az interjúkérdések bemutatása*
 - 6.2. *Az interjúalanyok bemutatása*
 - 6.3. *A szakértői interjú vizsgálat eredményei*
 - 6.3.1. *A szakértők általános tapasztalatai a hallgatói mobilitás eredményeivel, előnyeivel és akadályaival kapcsolatban*
 - 6.3.2. *A kifelé irányuló hallgatói mobilitás gátjai*
 - 6.3.3. *Egyenlőtlenségek a tanulmányi mobilitási programokban való részvételben*
 - 6.3.4. *Oktatói mobilitás*
 - 6.4. *Az interjú vizsgálat eredményeinek összegzése*
7. *Kvantitatív adatfelvétel a hallgatók körében*
- 7.1. *A kérdőíves vizsgálat mintavétele és tartalmának bemutatása*
 - 7.2. *A kvantitatív felmérés eredményei – általános eredmények*
 - 7.2.1. *A minta bemutatása*
 - 7.2.2. *A külhoni, az anyaországi és a külföldi felsőoktatási intézmények megítélése*
 - 7.2.3. *Szakmai gyakorlat/gyakornoki program*
 - 7.2.4. *Hovatartozás, magyarság kérdése*
 - 7.2.5. *Nyelvismeret, nyelvhasználat*
 - 7.3. *A kvantitatív felmérés eredményei – mobilitással kapcsolatos eredmények*
 - 7.3.1. *Mobilitási folyamatok, mobilitási jellemzők a válaszadóra és a válaszadó családjára vonatkozóan*
 - 7.3.2. *A válaszadók mobilitási hajlandósága*
 - 7.4. *A kvantitatív felmérés eredményeinek összefoglalása*

8. *Felhasznált források*

9. *Melléletek*

9.1 *Felsőoktatási mobilitás – Hallgatói kérdőív*

9.2 *Űrlap külhoni felsőoktatási intézmények számára – hallgatói és oktatói kataszter*

9.3 *Szakértői interjúk – Interjúvezérfonal*

9.4 *Kiegészítő táblázatok hallgatói és oktatói kataszterre vonatkozóan (intézményi űrlap)*

Az elkészült tanulmányban rögzített fontosabb eredmények tudományos fórumokon való közzétételét tervezi az NSKI 2019 és 2021 között.